

Karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus

Terroristliku propaganda omandamise, valmistamise ja selle levitamise piiramine

1. Lahendatav probleem

Sissejuhatus

Karistusseadustiku (edaspidi *KarS*) §-de 237 kuni 237⁶ kohaselt on karistatav terrorikuriteo toimepanemine, terroristlikku ühendusse kuulumine, terrorikuriteo ettevalmistamine, üleskutse selle toimepanemisele, seotud tegevuse rahastamine ning toetamine, samuti terroristlikul eesmärgil reisimine, reisimise korraldamine, reisimise rahastamine ja toetamine.

Terrorismivastase võitluse üks oluline osa on radikaliseerumise ennetamine. Radikaliseerumise ennetamine on üks esimestest sammudest terrorirünnakute ärahoidmiseks. Radikaliseerumine ei ole uus nähtus, kuid see on muutunud viimastel aastatel tõsisemaks ohuks, eelkõige tulenevalt tehisintellekti (edaspidi *TI*) arengust ning kasvavast interneti ja sotsiaalmeedia kasutamisest. Tehnoloogiline areng on toimumas üha kiiremas tempos ning sellega kaasnevad ühelt poolt võimalused, kuid teiselt poolt ka ohud ning riigi vastutus tagada ühiskonna turvalisus.

Väljatöötamiskavatsusega (edaspidi ka *VTK*) lahendatava probleemi eesmärk on piirata terroristlikule propagandale teadlikku ja järjepidevat juurdepääsu taotlemist, jälgimist või selle omandamist ning ennetada ja tõkestada terroristliku propaganda valmistamist ja selle levitamist, et seeläbi hoida terrorismioht Eestis jätkuvalt madal. Mõtteliselt sarnaselt on juba *KarS*-is reguleeritud lapspornole juurdepääsu taotlemine ja selle jälgimine ning lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine.

Terroristlik propaganda (seni eelkõige islamistlik propaganda) on maailmas olnud juba aastaid probleemiks, kuna see mõjub katalüsaatorina inimeste radikaliseerumisel ja soodustab terrorismikuritegude, sealhulgas ka koolitulistamiste toimepanemisi.

Terroristliku propaganda olulisust terroristlikele organisatsioonidele näitab, et ISIS (*Islamic State of Iraq and Syria*) on panustanud terroristlikusse propagandasse palju ressursse ning Euroopast eelmisel kümnendil Süürias / Iraaki ja seal ISIS-ega liitunud inimesed (nn välisvõitlejad, sh Eestis elanud määratlemata kodakondsusega isik Abdurrahman Sazanakov) olid värvatud just läbi terroristliku propaganda.

Terroristliku propaganda näitena võib tuua ka Venemaa terroristliku režiimi poolt Ukraina ja Lääne vastu suunatud propaganda. Ka Venemaa terroristliku režiimi propaganda üheks eesmärgiks on, et selle tarbija radikaliseeruks ehk hakkaks Kremli narratiive pidama õigeks ja selle tegusid õigustatuks ning oleks radikaliseerumise tagajärjel valmis Venemaa toetamiseks mh sooritama vägivallakuritegusid, liitudes näiteks sõjaga Ukrainas või teostades sabotaažiakte Eestis või mujal Lääneriikides. Samas tuleb käesoleva *VTK* kontekstis pidada meeles, et üldiselt peetakse terrorismiks mitteriikliku tegutseja tegevust riigi, rahvusvahelise organisatsiooni või tsiviilelanikkonna vastu eesmärgiga hirmutada või mõjutada, samas kui Venemaa tegevust saab pidada enamjaolt riikliku tegutseja poolseks vaenutegevuseks teise riigi vastu eesmärgiga omada laialdast kontrolli teise riigi üle (riik annekteerida, kaotada selle

suveräänsus ja allutada muul viisil). Samas võivad Venemaa poolt toetatavad tegevused olla ka pool-riiklikud.¹ Venemaa terroristliku režiimi propaganda ja selle levitamise piiramiseks on Eestis juba olemas mitmed õiguslikud võimalused.²

Terroristliku propaganda näitena võib tuua ka Eestis süüdi mõistetud paremäärmuslikku ideoloogiat viljelenud *Feuerkrieg Division* (FKD) tegevuse. Selle terroristliku organisatsiooni funktsioneerimiseks ja uute liikmete värbamiseks oli vaja liikmekandidaatidele levitada terroristlikku propagandat.³

Terroristlik propaganda kui tööriist radikaliseerimiseks, rünnakute planeerimiseks ja läbiviimiseks

Terroristlik propaganda on järjest enam kasutatav tööriist inimeste radikaliseerimiseks ja nendes vägivaldse teotahte tekitamiseks. Järjest enam on füüsiline džihad muutumas virtuaalseks džihadiks. Kui varasemalt toimus uute liikmete värbamine ja tegudele innustamine läbi vahetu kontakti, siis täna toimub selline tegevus virtuaalselt – inimesi innustatakse liituma ja tõugatakse detailsete juhiste abil tegudele läbi sotsiaalmeediakanalite. Samas innustatakse jätkuvalt terrorikuritegusid toime panema ka inimese enda asukohariigis.

Viimastel aastatel on Euroopas toimepandud terrorirünnakute korraldajad olnud peamiselt Euroopa kodanikud, kes on sündinud Euroopas ja radikaliseerunud ilma koduriigist lahkumata.⁴ Karmid näited radikaliseerumise tagajärgedest ei ole enam Eestist kaugel. Terroristlikud rünnakud ja radikaliseerumine tekitab aina enam julgeolekuprobleeme juba meile väga lähedastes põhjapoolsetes naaberriikides – Soomes ja Rootsis. Seega peaksime tegema võimalikult palju ennetustööd, et saaksime end Eestis jätkuvalt turvaliselt tunda.

2023. a registreeriti Euroopa Liidus⁵ 120 terrorirünnakut (2022. a oli neid 28 ja 2021 18). Nendest džihadistlikke rünnakuid oli 2023. a 14 (2022. a oli neid 6). 14-st džihadistlikust rünnakust 5 viidi edukalt läbi (2 Prantsusmaal, 1 Saksamaal, 1 Hispaanias ja 1 Belgias). Džihadistlikud rünnakud olid kõige surmavamad, põhjustades 6 surma ja 12 vigastust. 2023. a vahistati Euroopas terrorismiga seotud kuritegude eest kokku 426 inimest, neist 334 seoses džihadistliku terrorismiga (2022. a oli see arv 266 ja 2021. a oli see arv 260). 334-st vahistatud isikust olid 161 Euroopa Liidu kodanikud ja 133 väljastpoolt Euroopa Liitu. **72% džihadistlikest ründajatest (2023. a) olid ise interneti kaudu radikaliseerunud**, kasutades krüpteeritud sõnumirakendusi ja TI-toega propagandat.⁶

¹ Avalikest allikatest nähtub, et Venemaa poolt okupeeritud Ukraina aladel moodustatud kvaasi-riiklikud moodustised LNR ja DNR on võrreldavad näiteks Islamiriigiga Süüria ja Iraagi territooriumil. Eesti on teinud ka väljaandmise otsuse Ukrainale seoses LNR või DNR'is toime pandud terrorikuritegudega. Mõtteliselt on võimalik võrdsustada ka klassikalisemaid islamistlikke terroriorganisatsioone nagu Hezbollah ja Hamas Vene režiimi toetatud palgaarmee grupeeringu Wagneri või selle analoogidega.

² Näiteks võivad sõltuvalt asjaoludest kohalduda KarS §-id 91¹(Välisriigi agressiooniaktiga liitumine, selles osalemine ja selle toetamine), 92 (Sõjapropaganda), 151 (Vaenu õhutamine), 151¹ (Rahvusvahelise kuriteo toetamine ja õigustamine), 231 (Eesti Vabariigi vastu suunatud vägivaldne tegevus), 233 (Välismaalase poolt toimepandud Eesti Vabariigi vastu suunatud vägivaldne tegevus), 234¹ (Eesti Vabariigi vastase sõja või okupatsiooni toetamine), 236 (Üleskutse kuriteo toimepanemisele Eesti Vabariigi vastu), 237² (Terrorikuriteo ettevalmistamine ja üleskutse selle toimepanemisele), § 237³ (Terrorikuriteo ja selle toimepanemisele suunatud tegevuse rahastamine ning toetamine),

³ Vt [Harju Maakohtu 22. jaanuari 2025. a otsus kriminaalasjas nr 1-24-6515](#).

⁴ Vt [EU measures to prevent radicalisation](#).

⁵ Vt [European Union Terrorism Situation and Trend Report 2024](#).

⁶ Vt [Terrorism in the European Union: Strategic Analysis of Recent Trends, Policy Responses, and Societal Challenges](#).

Terroristlikule propagandale on enim vastuvõtlikud ja seetõttu ka haavatavamad just alaealised / noored. Näiteks Prantsusmaal moodustasid alla 21-aastased 70% terrorismikahtlustusega kinnipeetud isikutest⁷. Šveitsis oli 2024. a esimese 9 kuu jooksul 11 juhtumit, kus politsei pidi sekkuma noorte radikaliseerumise tõttu, sealhulgas arreteeriti 11-aastane poiss.⁸

Eestis on terrorismi ja selle rahastamise ning toetamise ärahoidmise ja tõkestamise ning selleks vajaliku teabe kogumine ja töötlemine Kaitsepolitsei ameti ülesanne (Julgeolekuasutuste seadus § 6 p 2¹). Kaitsepolitsei amet on oma 2024–2025 aastaraamatus seisukohal, et kuigi terrorismioht püsib Eestis madal, on ka üks rünnak liiga palju. Aastaraamatus on ka märgitud, et nii vanuse- kui ka riigipiire ületades peibutab vägivaldne äärmuslus noori sotsiaalmeedias ja digiplatvormidel. Terroriorganisatsioonile on propaganda levitamine sama oluline kui rünnakute korraldamine.⁹

Eestis on olnud islamistliku terrorismi ennetamisel praktikas kaasuseid, kus on täheldatud seost terroristliku propaganda jälgimise ja radikaliseerumise vahel. Tuvastatud on järgmised inimesed, kes jälgisid terroristlikku propagandat:

- Abdurrahman Sazanakov, kes radikaliseerus läbi terroristliku propaganda tarbimise ning suundus 2013. a Süüriasse, et ühineda seal terroristliku organisatsiooniga ISIS;
- 15-aastane Eesti kodanik (poiss), tarbides terroristlikku propagandat, radikaliseerus ja huvitus terroriakti korraldamisest;
- 33-aastane määratlemata kodakondsusega isik, kes on aastate jooksul regulaarselt tarbinud terroristlikku propagandat, on õigustanud ja ülistanud Euroopas toimepandud terroriakte, levitanud nende järel sotsiaalmeedias kinnistes gruppides sõnumeid, kus õigustab terroristide teguviisi ja kutsub üles ka teisi sellist teguviisi järgima;
- 20-aastane Eesti kodanik, kes konverteerus islamisse, hakkas tarbima terroristlikku propagandat, mille kaudu tekkisid kontaktid terroristlike organisatsioonide liikmetega. Isik soovis reisida Süüriasse, kuid plaanid ei realiseerunud;
- 18-aastane Eesti kodanik, kes püüdis reisida Süüriasse, et ühineda terroristliku organisatsiooniga ja panna toime terrorikuritegusid. Ta oli prokuratuurile juba varasemast tuttav, kuna tema suhtes oli 13-aastasena menetlus lapsedporno valmistamise ja võimaldamise paragrahvi alusel. Lapsedpornoga seotud kriminaalasja uurimisel tuli välja, et ta tundis juba 13-aastasena huvi peale arvutimängude ka päriseluliste hukkamisvideote vastu ning tema arvutist leiti ka terrorismi puudutavaid faile.

Kuna rünnakuid on planeerinud või toime pannud ka inimesed, kes on iseseisvalt radikaliseerunud ja seda tihti läbi internetis oleva terroristliku propaganda jälgimise, ei saa neid alati seostada konkreetse terroristliku organisatsiooni liikmeks olemisega.¹⁰ Terroristlike

⁷ Vt [AP News: Via porn, gore and ultra-violence, extremist groups are sinking hooks online into the very young](#).

⁸ Vt [Start Insight: Young and emancipated extremism](#).

⁹ Vt [Kaitsepolitsei ameti aastaraamat 2024-2025](#), lk 5.

¹⁰ 2018. aastal määras Saksa kohus 20-aastasele mehele kuue ja poole aasta pikkuse vanglakaristuse autopommirünnaku kavandamise eest, kus süüdimõistetu radikaliseerus peamiselt internetis ([Postimees: Saksamaal mõisteti süürlane süüdi pommirünnaku plaanimises](#)). 2024. aastal pidasid Austria võimud kinni teismelised poisid, kes plaanisid rünnata Taylor Swifti kontserti Viinis. Peamine kahtlusalune oli 19-aastane noormees, kes radikaliseerus internetis ([Postimees: Swifti kontserdile terrorirünnakut planeerinud teismelised poisid tahtsid tappa võimalikult palju inimesi](#)). 9. aprillil 2023 pussitas radikaliseerunud džihadist Saksamaal surnuks 35-aastase mehe ja seejärel pussitas 18. aprillil spordisaalis nelja meest. Jõusaalis viibinud ohvrid jäid pussitamise läbi ellu, kuid mõned said raskelt vigastada. Toimepanija hakkas radikaliseerumise märke ilmutama 2020. aastal pärast ISISe džihadistliku ideoloogia propaganda tarbimist. Ründaja väljendas oma soovi elada

organisatsioonide üks peamisi tegevussuundasid hetkel on just läbi propaganda levitamise leida endale uusi järgijaid / toetajaid ja terroriaktide toimepanijaid.

Online-kommunikatsioonitehnoloogiad koos TI kasutuselevõtuga on muutnud terroristide piiriülese suhtlemise lihtsamaks ning võimendanud terroristlikku propagandat ja äärmusluse levikut. Terroristid kasutavad sotsiaalmeediat ja tumedat veebi teiste inimeste radikaliseerimiseks, värbamiseks, vägivaldsele ohutamiseks ja terrorirünnakute läbiviimise hõlbustamiseks. Seega on radikaliseerumine interneti teel muutunud sagedasemaks, sh toimub internetis terroristide värbamine, propaganda levitamine ning selle jälgimine. Läbi eeltoodu kasvab üksikründajate, sh iseseisvalt radikaliseerunud inimeste arv. Terrorikuritegusid planeerivad või panevad toime üha nooremad inimesed, kes on lihtsalt mõjutatavad ning valmis riskeerima. Noorte radikaliseerumine on jätkuvalt oluline probleem kõikides maailma riikides. **Eesti Vabariigis puudub terroristliku propaganda järjepidevat jälgimist ja omandamist aga ka valmistamist ja levitamist otseselt puudutav regulatsioon, mis aitaks radikaliseerumist ennetada, et seeläbi paremini ennetada ja tõkestada terrorikuritegude toimepanemist.**

Terroristliku propaganda tarbimise ja levitamise tõkestamine ning seeläbi radikaliseerumise ennetamine on oluline sisejulgeoleku tagamisel.¹¹ Ka Euroopa Liidu tasandil on sedastatud vajalikkust võidelda terroristliku propaganda leviku, kui ühe radikaliseerumise katalüsaatori vastu. Selleks võeti 29. aprillil 2021. aastal vastu Euroopa Liidu määrus 2021/784, mis aitab tõkestada terroristliku propaganda levitamist veebis (edaspidi *TCO määrus*).¹² TCO määrus jõustus 7. juunil 2022. aastal. Lisaks TCO määrusele kehtib Euroopa Liidu tasandil Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 19. oktoobri 2022 määrus 2022/2065, mille fookuses on üldine ebaseaduslik ja kahjulik sisu internetis.¹³

14. juulil 2024. aastal jõustusid Eestis infoühiskonna teenuse seaduse muudatused, millega viidi Eesti õigus TCO määrusega vastavusse. Kuigi jõustunud muudatused annavad olulise tööriista terroristliku propaganda kiiremaks eemaldamiseks internetist (online-meediast), et tõkestada selle jälgimist, ei suuda see ennetada radikaliseerumist olukorras, kus terroristlikku propagandat tarbitakse privaatsetes suhtlusgruppides, krüpteeritud sõnumisiderakendustes või kui isik on terroristliku propaganda enda seadmesse varasemalt talletanud või enne selle internetist eemaldamist jõudnud talletada.

Eestis kehtiv õigusraamistik on ebapiisav radikaliseerumise ennetamiseks ja tõkestamiseks ning seeläbi terrorismi ennetamiseks ja tõkestamiseks, kuna see ei võimalda piisavalt tõhusalt ennetada ja tõkestada terroristliku propaganda jälgimist ja omandamist. **Kehtiva õiguse**

islamistlikus „teokraatias“, mis põhineb šariaadiseadustel, ja legaliseeris „uskmatute“ tapmise väidetava religioosse kohustusena ([European Union Terrorism Situation and Trend Report 2024](#)). 25. jaanuaril 2023 korraldas nn „üksik hunt“ Hispaanias Algecirases kolmes katoliku kirikus ja selle ümbruses vägivaldse rünnaku, vigastades kahte ja tappes ühe inimese. 25-aastane kahtlusallane kasutas matšet. Ründaja arreteeriti. Läbiotsimisel leiti tema valdusest audiovisuaalset materjali ja sotsiaalvõrgustikes avaldatud materjale, mis heroiseerisid ISIS-t ([European Union Terrorism Situation and Trend Report 2024](#)). 17. juunil 2023 vahistati Austrias kaks alaalist ja üks 20-aastane kahtlusallane, pärast seda, kui nad olid internetis radikaliseerunud ja omavahel Viini geiparaadi rünnaku korraldamisest rääkinud. Kahtlusallused arutasid ka rünnaku jaoks relva hankimist ([European Union Terrorism Situation and Trend Report 2024](#)).

¹¹ Siseturvalisuse arengukava 2020-2030 pkt „Ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamine“.

¹² [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus \(EL\) 2021/784, 29. aprill 2021, mis käsitleb võitlemist terroristliku veebisisu levitamise vastu.](#)

¹³ [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus \(EL\) 2022/2065, 19. oktoober 2022, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ.](#)

kohaselt tuleb sisuliselt jääda ootama radikaliseeruva inimese poolt terrorikuriteo toimepanemist või selle katsestaadiumisse jõudmist. Terroriaktid on aga oma teo viisilt ja vahenditelt muutunud järjest lihtsamaks (ründe vahendina kasutatakse näiteks ka nuga ja sõidukit) ja rünnaku enda planeerimine ei ole aja- ega ressursinõudev. Seetõttu on õiguskaitseasutustel üha keerulisem tegude toimepanemist ennetada, sest iseseisvalt radikaliseerunud inimese poolt rünnaku planeerimine ja selle täideviimine ei sõltu isiku sidemetest terroriorganisatsioonidega ja erivahenditest ning planeerimise ja rünnaku vahele ei pruugi jääda pikka ajavahemikku. Õnnestunud terrorirünnakute vahetuteks kannatajateks on enamasti üksikud tsiviilisikud, kaudsemaks kannatajaks aga kogu ühiskond, sest terroriaktidega kaasneb hirm, paanika ning turvatunde langus. Seega puudutab väljatöötamiskavatsuses tõstatatud probleem kõiki Eesti elanikke ja nende turvatunnet.

Samuti puudub praeguses õigusraamistikus ühemõtteline regulatsioon terroristliku propaganda valmistamise ja levitamise kohta. Kuigi seda võib olla võimalik käsitleda terrorikuriteo ja selle toimepanemisele suunatud tegevuse muul viisil toetamisena (KarS 237³), on õigusselguse huvides mõistlik see eraldi reguleerida.

Tagamaks tõhusamat võitlust terroristliku propaganda leviku piiramiseks ja seeläbi isikute radikaliseerumise ennetamiseks tuleb muuta karistatavaks terroristliku propaganda jälgimine ja omandamine ning selle valmistamine ja levitamine. **Oluline on siinjuures rõhutada, et probleemina tuleb näha terroristliku propaganda järjepidevat jälgimist, mitte ühekordset või juhuslikku jälgimist. Samuti ei tuleks pidada terroristliku propaganda jälgimiseks, omandamiseks, valmistamiseks ja levitamiseks sellist tegevust, mida tehakse hariduslikul, ajakirjanduslikul, kunstilisel, teaduslikul või terroristliku tegevuse kohta teadlikkuse suurendamise, terrorismi ennetamise või terrorismi vastu võitlemise eesmärgil.**

2. Eesmärgid

Eesmärgiks on vähendada terroristliku propaganda levikut Eestis ja ennetada isikute radikaliseerumist. Vastav seadusemuudatus toetaks ka väljatöötamisel olevat radikaliseerumise ennetamise tegevuskava ning annaks ühe võimaluse suunata isikuid vastavatesse ennetus- ja sotsiaalprogrammidesse, mis aitaksid kaasa isiku radikaliseerumisest eemaldumisele ja sellest tulenevale terrorismiohu maandamisele.

Euroopa Liidu tasandil on asutud võitlema terroristliku propaganda kui radikaliseerumise katalüsaatori vastu – 29. aprillil 2021. aastal võeti vastu Euroopa Liidu määrus 2021/784, mis aitab tõkestada terroristliku propaganda levitamist veebis (TCO määrus). TCO määrus jõustus 7. juunil 2022. aastal.

Radikaliseerumise ennetamine on ka üheks Eesti julgeolekupoliitika tegevusvaldkonnaks.¹⁴ Samuti on siseturvalisuse arengukava 2020–2030 peatükis „Ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamine“ sisejulgeoleku tagamise üheks tegevussuunana nimetatud radikaliseerumise ennetamist ja tõkestamist.

12. mail 2021. aastal Riigikogu poolt vastu võetud riigi pikaajalises arengustrateegias „Eesti 2035“ on vajaliku muudatusena kavandatud rahva kestlikkuse, tervise ja sotsiaalkaitse valdkonnas ettenähtud tõenduspõhiste ennetus- ja sotsiaalprogrammide laiendamine, mis

¹⁴ Vt [Eesti julgeolekupoliitika alused \(2023\)](#).

aitavad muu hulgas suurendada teadlikkust ning hoida ära äärmuslikku käitumist ja radikaliseerumist.

Väljatöötamiskavatsus ei ole otseselt seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

3. Võimalikud lahendused

Eestis kehtiv õigusraamistik on ebapiisav radikaliseerumise ennetamiseks ja tõkestamiseks ning seeläbi terrorismi ennetamiseks ja tõkestamiseks, kuna see ei võimalda piisavalt tõhusalt ennetada ja tõkestada terroristliku propaganda jälgimist, omandamist, valmistamist ja levitamist. Kehtiva õiguse kohaselt tuleb sisuliselt jääda ootama radikaliseeruva isiku poolt terrorikuriteo toimepanemist või selle katsestaadiumisse jõudmist.

Võimalik on õiguslikke muudatusi mitte kavandada, kuid see ei aita saavutada taotletavat eesmärki. Seetõttu tehakse ettepanek kehtivat õigust täiendada karistusseadustiku koosseisudega, mille kohaselt on karistatav terroristliku propaganda jälgimine, omandamine, valmistamine ja levitamine, välja arvatud juhul, kui see toimub hariduslikul, ajakirjanduslikul, kunstilisel, teaduslikul või terroristliku tegevuse kohta teadlikkuse suurendamise, terrorismi ennetamise või terrorismi vastu võitlemise eesmärgil. Oluline on siinjuures märkida, et probleemina tuleb näha terroristliku propaganda järjepidevat jälgimist, mitte ühekordset või juhuslikku jälgimist.

Ettepanek on, et terroristliku propaganda mõiste võetaks üle TCO määrusest, mille järgi loetakse terroristlikuks propagandaks materjali, mis õhutab või ärgitab kedagi terroriakte toime panema või nende toimepanemisele kaasa aitama või ärgitab kedagi osalema terrorirühmituse tegevuses või ülistab terroristlikku tegevust, sealhulgas terrorirünnakut kujutavat materjali. Samuti hõlmab määratlus materjali, mis annab suuniseid lõhkeainete, tulirelvade või muude relvade või kahjulike või ohtlike ainete, samuti keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumaainete (KBRT-ained) valmistamiseks või kasutamiseks, või muude erimeetodite või tehnikate kohta, sealhulgas sihtmärkide valimiseks terroriaktide toimepanemise või nende toimepanemisele kaasaaitamise eesmärgil. Selline materjal on eelkõige tekst, kujutis, helisalvestis ja video, samuti terroriaktide otseülekanne, mis tekitab ohu, et selliseid kuritegusid võidakse korda saata ka edaspidi.

Võimaliku lahendusena nähakse karistusseadustiku täiendamist koosseisudega, mille kohaselt oleks tulevikus karistatav terroristlikule propagandale juurdepääsu taotlemine ja selle jälgimine ning terroristliku propaganda valmistamine ja sellele juurdepääsu võimaldamine. Lahenduse aluseks on võetud kehtiva karistusseadustiku lapsporno koosseisud (KarS §-d 175¹ ja 178), kuna mõlemal juhul on esmane eesmärk kaitsta eelkõige alaealisi.

Pakutava lahenduse puhul on oluline välja tuua, et terroristliku propaganda järjepideva jälgimise ja omandamise eest nähakse esimese rikkumise korral ette vastutus väärteona, mitte kuriteona.

Kavandatav lahendus:

KarS § 237⁷. Terroristliku propaganda mõiste

- (1) Terroristlik propaganda käesoleva seadustiku §-de 237⁸ ja 237⁹ tähenduses on tekst, kujutis, heli- või videosalvestis või otseülekanne, sealhulgas terrorikuriteo toimepanekut kujutav materjal, mis õhutab või ärgitab kedagi käesoleva seadustiku §-s 237 sätestatud terrorikuriteo toimepanemisele või selle toimepanemisele kaasa aitama või ärgitab kedagi osalema käesoleva seadustiku §-s 237¹ sätestatud terroristliku rühmituse tegevuses või ülistab terroristlikku tegevust. Terroristlikuks propagandaks loetakse ka teavet, mis sisaldab suuniseid terrorikuriteo toimepanemiseks, sellele kaasaaitamiseks, ettevalmistamiseks, terrorikuriteo sihtmärgi valimiseks või terrorikuriteo jaoks vahendite hankimiseks.

KarS § 237⁸. Terroristlikule propagandale juurdepääsu taotlemine ja selle jälgimine

- (1) Terroristliku propaganda teadliku ja järjepideva juurdepääsu taotlemise või selle jälgimise või omandamise eest, välja arvatud juhul, kui see toimub hariduslikul, ajakirjanduslikul, kunstilisel, teaduslikul või terroristliku tegevuse kohta teadlikkuse suurendamise, terrorismi ennetamise või terrorismi vastu võitlemise eesmärgil – karistatakse rahatrahviga kuni kolmsada trahviühikut või arestiga.
- (2) Sama teo eest, kui
 - 1) see on toime pandud isiku poolt, keda on varem karistatud sellise teo eest või
 - 2) see on toime pandud isiku poolt, keda on varem karistatud §-des 237 kuni 237³ või §-des 237⁵ kuni 237⁶ või §-s 237⁹ sätestatud kuriteo eest – karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.
- (3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 32 000 eurot.
- (4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahalise karistusega.

KarS § 237⁹. Terroristliku propaganda valmistamine ja sellele juurdepääsu võimaldamine

- (1) Terroristliku propaganda või selle reproduktsiooni teadvalt valmistamise, selle omandamise, hoidmise, samuti teisele isikule üleandmise või muul viisil juurdepääsu võimaldamise eest, välja arvatud juhul, kui see toimub hariduslikul, ajakirjanduslikul, kunstilisel, teaduslikul või terroristliku tegevuse kohta teadlikkuse suurendamise, terrorismi ennetamise või terrorismi vastu võitlemise eesmärgil – karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.
- (2) Sama teo eest, kui
 - 1) see on toime pandud isiku poolt, keda on varem karistatud sellise teo eest või
 - 2) see on toime pandud isiku poolt, keda on varem karistatud §-des 237 kuni 237³ või §-des 237⁵ kuni 237⁷ või §-s 237⁹ sätestatud kuriteo eest – karistatakse kolme- kuni viieaastase vangistusega.
- (3) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahalise karistusega.
- (4) Kohus võib kohaldada käesolevas paragrahvis sätestatud kuriteo eest kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimist vastavalt käesoleva seadustiku §-s 83² sätestatule.

Kuivõrd terroristliku propaganda järjepideva jälgimise ja omandamise eest nähakse ette vastutus esimese rikkumise korral väärteona, siis on oluline täiendada ka väärteomenetluse seadustikus § 52 lõiget 1 ning määrata loodava väärteokoosseisu kohtueelne menetlemine Politsei- ja Piirivalveameti uurimisalluvusse.

4. Uuringud ja kaasatud osapooled

Terrorismikuriteod ei ole Eestis seni levinud. Seetõttu on Eesti kultuuriruumis sellega seonduvat käsitletud vähe. Rahvusvaheliselt on uuritud nii terrorismi rahastamise kui ka terroristlike välisvõitlejatega seonduvat.¹⁵

Väljatöötamiskavatsusele eelnevalt on kaardistatud teiste Euroopa riikide praktikat terroristliku propaganda jälgimise, omandamise, valmistamise ja levitamise keelustamisel. VTK-ga kavandatud regulatsiooni muudatusi üks-ühele teistes riikides ei ole. Euroopas on riike, kus terroristliku propaganda levitamine on karistatav, kuid karistatav ei ole propaganda omamine. Siseministeeriumi poolt läbi viidud uuringu kohaselt on Slovakkia karistusõiguses koosseis, millel kohaselt on ekstremistliku materjali omamine karistatav.

Väljatöötamiskavatsuse koostamisse on olnud kaasatud Kaitsepolitseiamet, Justiits- ja Digiministeerium ning Riigiprokuratuur.

5. Mõju eelanalüüs

Pakutud lahendus mõjutab positiivselt ühiskonna turvalisust ja inimeste turvatunnet. Terroriaktidel on ühiskonnale ja inimestele laastavad tagajärjed, mistõttu on oluline võidelda terrorismi ja vägivaldse äärmusluse vastu võimalikult varajases etapis. Ka üks toimepandud terroriakt mõjutab oluliselt ühiskonna turvatunnet. Lisaks inimohvritele mõjutab rünnak ka riigi majandust, kuna seetõttu võib väheneda turism ning üldine kindlus ühiskondliku stabiilsuse osas.

Terrorikuriteole eelnevate tegude (terroristliku propaganda valmistamine, omandamine, järjepidev jälgimine ja levitamine) ühemõtteline kriminaliseerimine võimaldab senisest varasemat karistusõiguslikku sekkumist, mis võib aidata reaalse terrorikuriteo toimepanemist ennetada ja tõkestada.

Mõjude hindamisel tuleb arvestada, et kuigi Eestis on terrorismi oht jätkuvalt madal võib ühe iseradikaliseerunud inimese poolt toime pandud terrorirünnak tuua kaasa ohvriterohke tagajärje. [Europoli avaldatud uuringu](#) kohaselt registreeriti 2023. aastal Euroopa Liidus 120 terrorirünnakut. [Džihadistlikke](#) rünnakuid oli viis, kuid need olid kõige ohvriterohkemad: 12 inimest sai vigastada ja kuus hukkus. [Varasematel aastatel](#) on hukkunute ja vigastatute arv olnud suurem.

Terroristliku propaganda ja sellega külgnevate terrorikuritegudega seotud muudatuste sihtgrupiks on kõik asutused, mis tegelevad karistusseadustikus sätestatud kuriteokoosseisude alusel terrorismi ning selle rahastamise vastu võitlemisega (Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet ja Riigiprokuratuur). Samuti kuulub sihtrühma kohus, kes saab karistusseadustikus sätestatud kuriteokoosseisude alusel langetada otsuse isiku süü küsimuses.

¹⁵ Vt [FATF Report: Emerging Terrorist Financing Risks. The Financial Action Task Force Report](#) ja [Foreign Fighters Under International Law. Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights](#).

Väärteo- ja kuriteokoosseisude lisandumine võib kaasa tuua täiendavat tööd nii politseile, prokuratuurile kui kohtule ja karistusasutustele. Kuna aga tegemist ei ole olemuslikult uute tööülesannetega ning võimalik väärtegude ja kuritegude ning nende toimepanijate hulk¹⁶ ei ole suur, siis lisanduv töö hulk ei ole märkimisväärne.

Pakutav lahendus ei ole vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse §-ga 44, mille kohaselt on igaühel õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni. Kavandatavad seadusemuudatused ei keelusta terroristlikule propagandale juurdepääsu juhul, kui see toimub hariduslikul, ajakirjanduslikul, kunstilisel, teaduslikul või terroristliku tegevuse kohta teadlikkuse suurendamise, terrorismi ennetamise või terrorismi vastu võitlemise eesmärgil. Kui terroristliku propagandat jälgitakse radikaliseerumise, terrorismi toetuse või ideoloogia sisulise omaksvõtu eesmärgil, ei ole seda tegevust enam võimalik põhiseaduslikult kaitsta.

Pakutav lahendus ei ole ka vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse §-ga 45, mis annab igaühele õiguse vabalt levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil. Nimelt näeb põhiseadus ette, et seda õigust võib seadus piirata avaliku korra, kõlbluse, teiste inimeste õiguste ja vabaduste, tervise, au ning hea nime kaitseks. Terroristliku propaganda valmistamine ja sellele juurdepääsu võimaldamine ei kuulu põhiseadusega kaitstud väljendusvabaduse alla, kuna see rikub teiste inimeste õigust elule, tervisele, varale ja muudele põhiseaduslikele väärtustele.

6. Edasine väljatöötamine, valitava lahenduse ülevaade

Eesmärki ei ole võimalik täita seadusi muutmata.			
Töötatakse välja uus tervikseadus	EI	Muudatused tehakse senise seaduse struktuuris	JAH
Selgitus		Muudatused puudutavad väikest osa muudetatavatest seadustest, mistõttu ei töötata välja uut tervikteksti.	
Muudetavad õigusaktid			
KarS, VTMS. Probleemi lahendusena nähakse karistusseadustiku täiendamist terroristliku propaganda järjepideva jälgimise, omandamise, valmistamise ja levitamise koosseisudega. Kuivõrd terroristliku propaganda järjepideva jälgimise ja omandamise eest nähakse ette vastutus esimese rikkumise korral väärteona, siis on oluline täiendada ka väärteomenetluse seadustikku.			
Edasine kaasamise plaan – keda, millal ja kuidas kaasatakse			
Väljatöötamiskavatsus saadetakse kooskõlastamiseks Justiits- ja Digiministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Kaitseministeeriumile, Kultuuriministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks Kaitsepolitseiametile, Riigiprokuratuurile, Politsei- ja Piirivalveametile, Välisluureametile, Rahapesu Andmebüroole, Riigikohtule, Tallinna Maakohtule, Tartu Maakohtule, Viru Maakohtule, Pärnu Maakohtule ja Riigikantseleile.			
Põhjaliku mõjuanalüüsi aeg			
Põhjalikku mõjuanalüüsi ei ole plaanis koostada.			
Eeldatav kontseptsiooni (HÕNTE § 1 lg 3) valmimise ja kooskõlastamisele saatmise aeg		Eelnõu kontseptsiooni ei koostata.	

¹⁶ Hinnanguliselt võib see muudatus puudutada kuni 5 menetlust aastas.

Eeldatav eelnõu avaliku konsultatsiooni ja koostööstamise aeg	2025. aasta II poolaasta
Õigusakti eeldatav jõustumisaeg	2026. aasta II poolaasta
Vastutava üksuse nimi ja kontaktandmed	Sisejulgeoleku osakond (jupo@siseministeerium.ee).